

Dr. Amir Karić

Promocija knjige: Adnan Jahić „Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)“ (2010), Zagreb: Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju & Islamska zajednica u Hrvatskoj: Medžlis Islamske zajednice Zagreb

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet, Tuzla, 10. 2. 2011.

Poštovani Reisul-ulema, muftija, rektore, dekane, dame i gospodo,

Počašćen sam pozivom da pred ovim cijenjenim auditorijumom govorim u povodu objavljivanja nove knjige dr. Adnana Jahića.

Onaj ko bi se htio baviti **samo** sadašnjošću ne bi je mogao razumjeti. Ishodište sadašnjih stvari, kako je govorio Lajbnic, nalazi se u proteklim, a svaku stvar možemo najbolje upoznati po njezinim uzrocima.

U povijesti našeg vremena nema nijednog događaja i nijedne pojave koji ne bi bili mnoštvom veza povezani s bliskom i daljom prošlošću. Samo ako znamo stariju povijest, našem pogledu postaju dostupne nerazumljivosti našeg vremena, kontinuitet i diskontinuitet povijesnog zbivanja.

Naša kulturna i naučna javnost dugo je oskudijevala temeljitim i opsežnim istraživanjima koja se odnose na povijest Islamske zajednice. U Uvodu svoje studije Dr. Jahić naglašava kako je domaća historiografija dugo ignorirala temu religije, koja je nezaobilazna u proučavanju nacija, napose nacija kao kulturnih zajednica. Sada možemo reći da je ovom obimnom studijom, u kojoj je predmet istražen intenzivno i ekstenzivno, dr. Adnan Jahić nadomjestio tu istraživačku insuficijentnost koja se odnosila na razdoblje 1918. do 1941. godine.

Studija „Islamka zajednica u BiH za vrijeme monarhističke Jugoslavije“ sadrži sve elemente istinskog povijesno-znanstevog djela:

- a) proučavanje i kritičko ispitivanje izvora,
- b) utvrđivanje i sređivanje činjenica, i
- c) objašnjavanje činjenica njihovim uzročnim vezama.

Dr. Jahić je koristio nepublikovanu građu iz 33 fonda i zbirke koji se nalaze u 8 arhiva, 34 bibliografske jedinice publikovane građe i službenih publikacija, 58 bibliografskih jedinica periodike, te 81 knjigu i brošuru. Ova studija ima 664 stranice, od čega 93 stranice teksta ispisanog u 1860 fusnota.

Zato, dr. Adnanu Jahiću čestitam na izvanrednom djelu i ogromnom naporu.

Ova knjiga vjerovatno ne bi ovako izgledala, a sigurno je da bismo još čekali na njeno objavljivanje da nije bilo inventivnosti njenog urednika gospodina Dževada Jogunčića.

Čestitam uredniku i suizdavačima: Bošnjačkoj nacionalnoj zajednici za Grad Zagreb i Zagrebačku Županiju i Medžlisu Islamske zajednice Zagreb.

Akademik rahmetli Hamdija Ćemerlić svojedobno je rekao da historija JMO između dva svjetska rata znači političku historiju Bošnjaka u tom periodu, a mi bismo mogli dodati da historija Islamske zajednice u prvoj polovini 20. stoljeća predstavlja sukus historijskih procesa kod Bošnjaka, odnosno da je sudbina Islamske zajednice neraspjetivim nitima protkana sa sudbinom bošnjačkog naroda.

Islamska zajednica je prošla kroz razdoblja materijalne destrukcije, jednako kako je bošnjački veleposjednički sloj doživio totalnu pauperizaciju, usljed Agrarne reforme, koja je nerijetko značila bezočno otimanje imovine, lišeno bilo kakvog pravnog osnova. Od ukupno 38 banaka, odnosno finansijskih zavoda u BiH samo 8 bilo je vlasništvo muslimana, 10 katolika i 20 vlasništvo pravoslavaca.

Islamska zajednica je dijelila iste nedaće i iskušenja sa bošnjačkim narodom u pogledu posvemašnjeg zaostatka u pismenosti i obrazovanju. Istraživanje dr. Jahića svjedoči da je pitanje reforme muslimanskog školstva bilo u vrhu prioriteta Islamske zajednice tokom cijelog ovog razdoblja, kada je samo 12% bošnjačke populacije bilo pismeno. 1931. godine muslimani su činili 1,3% jugoslovenske studentske populacije, dok su istovremeno participirali sa 11,20% u ukupnom broju stanovnika Jugoslavije. Međutim, treba znati i to da su određeni potezi novoformirane vlasti kraljevine SHS/Jugoslavije stvarali kod Bošnjaka nepovjerenje i odioznost prema njenoj obrazovnoj politici. Na primjer, Pokrajinska uprava za BiH je 1922. godine sa mjesta direktora Šerijatske gimnazije smijenila Muhamed-ef. Dizdara, a na tu dužnost imenovala Antona Figurića. Poslije njega Dušana Tamindžića, a potom Đorđa

Vaskovića. Štaviše, u školama je uvedeno obavezno proslavljanje praznika Svetog Save 27. januara, Dana Ćirila i Metodija 24. maja i Vidovdana 28. juna. Apeli Reisa Čauševića da se muslimanska djeca izuzmu od te obaveze nisu dali nikakvog rezultata. Vjerovatno, najeklatantniji primjer buduće pozicije muslimana u percepciji vlade u Beogradu predstavlja pismo kojeg je 1920. godine Hasan Rebac, inspektor u Ministarstvu vera, uputio Reisul-ulemi Čauševiću u kojem od njega traži mišljenje kako da se u džematima obilježavaju praznici Sveti Sava, Ćirilo i Metodije i Vidovdan, „koja molitva da se uči i koji govor da se drži.“

Ovo je samo jedan od primjera koji upečatljivo govore o tome kroz kakve su okolnosti prošli Islamska zajednica i bošnjački narod u razdoblju od 1918. do 1941. godine.

Ova studija svjedoči i to da se politički život Bošnjaka u razdoblju 1918.-1941. kontinuirano i nužno prelamao kroz Islamsku zajednicu, odnosno da je bošnjačka politika jasno uviđala nesamjerljivu ulogu Islamske zajednice u bošnjačkom narodu. Najjasnije takvo što je došlo do izražaja nakon pada šetojanuarskog režima, odnosno formiranjem Vlade Stojadinović-Korošec-Spaho. Prvo i osnovno što su JMO i Spaho zahtijevali i ostvarili ulaskom u spomenutu koaliciju, bila je izmjena zakona o Islamskoj vjerskoj zajednici iz 1930. kojim je bila ukinuta njena vjerska i vakufsko-prosvjetna autonomija zadobijena Štatutom iz 1909. godine. Ovim činom JMO je manifestirala razvijenu svijest zasnovanu na spoznaji da kada je šestojanuarski režim zabranio njen i rad drugih političkih stranaka Islamska zajednica je ostala kao jedini stvarni kohezioni činilac među Bošnjacima.

Kao što sam već naznačio na početku, ovo djelo svjedoči nesvakidašnji znanstveno-kritički odnos autora prema građi koju je koristio, i prema pojedinim već etabliranim mjestima u ovdašnjoj literaturi. Ovaj aspekt predstavlja posebnu vrijednost ovoga djela.

Uz iskrene čestitke, doktoru Adnanu Jahiću želim dobro zdravlje i dugotrajnu znanstvenu vitalnost kako bi nastavio otkrivati i osvjetljavati nove dionice naše zapretane povijesti. Hvala!